

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

**ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕНЬЯНІЗМІВ
У ЮРИДИЧНИХ ТЕСТАХ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ
(НА МАТЕРІАЛІ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ)**

Студентки групи Пкит 10-20

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та літератури

(переклад включно), перша – китайська

Максимишеної Даші Ігорівни

Науковий керівник:

канд. філос. наук, доц. Беля В. В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ВЕНЬЯНЮ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	6
1.1. Поняття елементів веньяню в сучасній китайській лінгвістиці.....	6
1.2. Особливості використання елементів веньяню в сучасній китайській мові	10
1.3. Роль веньяню в офіційно-діловому стилі сучасної китайської мови	14
Висновки до Розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕНЬЯНІЗМІВ У ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТАХ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ)	17
2.1. Функційні особливості веньянізмів	17
2.2. Семантичні особливості веньянізмів	23
Висновки до Розділу 2	28
ВИСНОВКИ	29
论文摘要	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32
ДОДАТКИ	34

ВСТУП

Курсова робота присвячена вивченню функційно-семантичних особливостей веньянізмів у юридичних текстах сучасної китайської мови. Сучасна китайська лінгвістика продовжує досліджувати проблему вивчення елементів веньяню у сучасній китайській мові.

Китайська цивілізація з її древніми культурними традиціями та писемною спадщиною завжди викликала гострий інтерес філологів та мовознавців. Яскравим феноменом, що засвідчує тяглість та неперервність літературно-мовної традиції Піднебесної, є збереження елементів класичної книжної мови веньянь (文言 wényán) у багатьох формальних сферах сучасної китайської писемності. Веньянь (文言 wényán) – це літературна форма давньокитайської мови, яка століттями використовувалася в писемності та офіційних документах. Вона відрізняється від розмовної мови байхуа (白话 báihuà) своєю книжковою, застарілою лексикою та граматичними особливостями. Веньянь мав статус стандартної писемної мови в Китаї аж до початку ХХ століття, коли розпочався перехід до використання байхуа в якості офіційної літературної мови, веньянь утратив своє положення в китайській мові. Однак, елементи веньяню все ще зберігаються в багатьох формальних текстах, особливо в офіційно-діловому стилі.

Актуальність теми роботи полягає в її спрямованості на вивчення функційно-семантичних особливостей веньянізмів у юридичних текстах сучасної китайської мови. Вивчення збережених елементів веньяню в сучасних китайських офіційних і правових документах є актуальним, адже це явище відображає прагнення зберегти зв'язок з багатовіковими традиціями китайської писемності та культури. Вивчення наявності елементів веньяню у формальному письмовому дискурсі відкриває нові перспективи в осмисленні концептуальних засад китайської специфіки. Це дозволить краще зрозуміти процеси трансформації й консервативності літературних мов під впливом історичних та ідеологічних чинників.

Метою роботи є встановлення функційно-семантичних особливостей веньянізмів у юридичних текстах сучасної китайської мови (на матеріалі Загальної декларації прав людини).

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- визначити поняття елементів веньяню в сучасній китайській лінгвістиці та особливості їх використання в сучасній китайській мові;
- описати методи функційно-семантичного дослідження елементів веньяню в сучасній китайській мові;
- з'ясувати роль веньяню в офіційно-діловому стилі сучасної китайської мови;
- встановити функційно-семантичні особливості веньянізмів у юридичних текстах сучасної китайської мови.

Об'єкт дослідження – веньянізми в юридичних текстах сучасної китайської мови.

Предмет дослідження – функційно-семантичні особливості веньянізмів в юридичних текстах сучасної китайської мови.

Фактичний матеріал роботи становить 11 речень, у яких було використано веньянізми, опублікованих на офіційному сайті ООН у Загальній декларації прав людини у перекладі на китайську мову.

Специфіка теми, завдань та матеріалу роботи зумовили комплексний підхід до вибору **методів та прийомів** дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення поставленої мети, було використано такі методи: метод лінгвістичного аналізу, як-от комунікативно-прагматичний аналіз тексту, метод функційно-семантичного аналізу для визначення функцій та семантики особливостей веньянізмів.

Наукова новизна полягає у тому, що в роботі вперше представлено новий підхід для встановлення функційно-семантичних особливостей веньянізмів в сучасній китайській мові. Вперше зроблено комплексний аналіз функційно-семантичних особливостей веньянізмів у юридичних текстах, а саме у Загальній декларації прав людини, визначено особливості вживання веньянізмів, наведено функційні та семантичні особливості веньянізмів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їхнього застосування під час укладання методичних матеріалів до навчальних дисциплін: “Китайська мова”, “Основи юридичного перекладу”, “Теоретична граматики китайської мови”, “Стилістика китайської мови”, “Основи комерційного перекладу”, “Лексикологія китайської мови”.

Структура і зміст роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури, додатків. Загальний обсяг роботи – 34 сторінки, використаних джерел – 25, використаних додатків – 2.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ВЕНЬЯНЮ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Поняття елементів веньяню в сучасній китайській лінгвістиці

Веньянь (文言 wényán) або класична китайська мова була літературною мовою Китаю більше двох тисячоліть, починаючи з періоду Західної Чжоу (1046-771 рр. до н.е.) і до ХХ століття. Незважаючи на те, що вона вже не використовується як жива розмовна мова, веньянь продовжує відігравати важливу роль у сучасній китайській мові та культурі. Веньянізми – це слова та вирази, запозичені з давньокитайської мови (веньянь), які використовуються в сучасних текстах. Їх також називають архаїчними словами. До веньянізмів належать фразеологізми, слова, що позначають певні речі та поняття, а також граматичні конструкції, вони є мовними елементами успадкованими з класичної китайської мови, що широко застосовуються в сучасному вжитку (Акбудак, Вечоринська, 2021).

Деніел Кейн (2006) зазначає, що веньянь бере свій початок від древніх китайських піктограм і ієрогліфів, які почали складатися ще в II тисячолітті до н.е. Перші відомі ієрогліфічні написи були знайдені на кістках та черепащачих панцирах за часів династії Шан (1600-1046 рр. до н.е.). Ці ранні піктограми та ідеограми були простими образами конкретних предметів та явищ. Надалі, впродовж періоду династії Чжоу (1046-256 рр. до н.е.), китайська писемність поступово ускладнювалася та абстрагувалася. Ієрогліфи ставали складнішими за структурою, поєднуючи кілька елементів для позначення складніших понять (с. 67). Сучасний дослідник Ван Гуань (2016) зазначає, що розквіт та стандартизація веньянь як домінуючої писемної системи Китаю відбулися за часів династії Хань (206 р. до н.е. – 220 р. н.е.). Саме тоді сформувалася розвинена система ієрогліфів, що включала десятки тисяч складних символів. Ця класична форма веньяню проіснувала практично незмінною до початку ХХ століття (с. 23-27).

Протягом століть багато дослідників присвятили свої праці вивченню веньяню. Серед дослідників минулих століть можна виділити Сюнь Шуана (58-148 рр. н.е.) – одного з перших коментаторів класичних текстів, написаних веньянем; Чжен Сюаня (127-200 рр. н.е.) – відомого філолога та коментатора, який зробив вагомий внесок у дослідження граматики веньяню; Чжан Сюечена (1738-1801 рр. н.е.) – відомого філолога, який досліджував походження та розвиток веньяню, його робота “Дослідження про походження письмових знаків” є важливим внеском у вивчення еволюції китайської писемності; Хун Ченюйя – автора відомої праці “Лекції з класичної китайської мови” (“古代汉语教程”), яка стала стандартним підручником для вивчення веньяню.

Одним із найвидатніших філологів, котрий займався систематичним аналізом веньяню, був Бернгард Карлгрен (1889-1978 рр.) – шведський лінгвіст і синолог. Його головна праця “Звуки та форми старокитайської мови” (1915-1926 рр.) стала фундаментом для вивчення історичної фонетики та граматики веньяню. Карлгрен детально дослідив фонологічний розвиток літературної мови, реконструював фонетику періоду Хань, а також проаналізував граматичні категорії веньяню. Серед китайських лінгвістів слід відзначити Ван Лі (1900-1986 рр.). Його праця “Старокитайська граMATика” залишається одним з найбільш поглиблених досліджень внутрішньої структури веньяню. У цій праці Ван Лі досліджував морфологію, синтаксис, стилістику веньяню, простежував його трансформації на різних історичних етапах. Значну роль у подальшому розвитку досліджень веньяню відіграли праці таких сучасних дослідників: Козлова О., Костанда І., Ши Юйтін, Тан Цзунжун та ін. Їхні дослідження поглибили розуміння веньяню в історії китайської писемності, його генези, розвиток та взаємодії із байхуа (白话 báihuà). Таким чином, питання літературної класичної мови веньяню стало предметом плідних наукових досліджень філологів, граматистів, лексикологів та істориків китайської мови. Їхні праці допомагають відтворити цілісну картину унікальної писемної традиції, що понад дві тисячі років існувала поряд з розмовною мовою.

Граматична система веньяню суттєво відрізняється від граматики сучасної китайської мови (普通话 pǔtōnghuà). Це пов'язано з тим, що писемна мова веньянь є літературною формою, яка базується на давньокитайській мові часів династії Чжоу та розвивалася упродовж століть у писемній традиції. Розглянемо основні граматичні особливості веньяню:

1) Порядок слів. Дослідниці Валігура О. та Костанда І. (2020) зазначають, що грамика мови веньянь базується на порядку слів у реченні та службових словах, які в свою чергу, дають можливість виділити сталі правила для порядку слів у реченні: присудок йде після підмета, додаток йде після підмета, означення ставиться перед означуваним словом, об'єкт або обставина – після присудку або після спеціального прийменника (с. 71).

2) Речення з фіксованими конструкціями: «如何 (rúhé) – яким чином?», «若何 (ruòhé) – як?», «奈...何 (nài...hé) – якось впоратися», «孰与 (shú yǔ) – ніж...(краще ніж...)», «得无...乎 (dé wú...hū) – чи можна отримати/досягти (чогось) без (певних дій/умов)?», «何...之有 (hé...zhī yǒu) – що (кому) належить», «何以...为 (héyǐ...wèi) – через що/ завдяки чому...?», «何...为 (hé...wèi) – що є/робити?», «不亦...乎 (bù yì...hū) – хіба це не/чи не є це...?», «无乃...乎 (wú nǎi...hū) – невже не/ чи не є це...?». Дослідник Ні Лінглінг (2022) підкреслює, що ці граматичні конструкції суттєво відрізняли веньянь від простіших розмовних діалектів, надаючи йому статусу престижної “вченої” мови (с. 57-63).

3) Специфічні граматичні частки. Ч. Лі та С. Томпсон (1989) зазначають, що специфічні граматичні частки відіграють важливу роль у граматиці веньяню, додаючи різноманітні відтінки значення та виконуючи різні граматичні функції (с. 122-123). Розглянемо детально кілька таких часток: 之(zhī) – присвійна частка, що виконує функцію присвійного займенника; 者(zhě) – частка, що виділяє підмет або вказує на виконавця дії; 也/亦(yě/yì) – частки, що виражають підтвердження або посилення; 乎(hū) – риторична/ запитальна частка, що надає питального або риторичного відтінку висловлюванню; 矣(yǐ) – частка, що вказує на завершеність

або підсумок дії; 焉(yān) – частка, що виражає місце, причину або наслідок; 耳(ěr) – частка, що обмежує або вказує на тільки згадану дію/об’єкт; 哉(zāi) – емоційна частка, що додає наголосу або схвалення.

4) Складна синтаксична структура з інверсією. Американська дослідниця М. Долежелова-Велінгрова (1980) досліджувала граматичні особливості мови веньянь і дійшла до висновку, що у веньяні часто використовувався зворотній порядок слів, коли присудок чи додаток розміщувались на початку речення(с. 221). Наприклад: 之所以然者 ((zhī suǒyǐrán zhě) – це є те, чому так) замість 者所以然之 ((zhě suǒyǐrán zhī) – те, чому так є). Така інверсія ускладнювала сприйняття та розуміння тексту, надаючи йому урочистості та витонченості.

5) Відсутність чітких граматичних маркерів, які вказували на час, особу. Б. А. Елман (2000) зазначає, що у веньяні не було спеціальних часових закінчень, префіксів чи інших форм, які б чітко визначали минулий, теперішній чи майбутній час. Часові форми визначалися лише з контексту, що ускладнювало розуміння хронології описуваних подій. Особа суб’єкта або об’єкта дії також визначалася лише з контексту, що могло призводити до двозначності (с. 89-90). Також К. Г. Мурашевич (2013) зазначає, що веньяню було притаманно односкладовість, відсутність афіксів, згадування особи чи предмету лише на початку, без повторювання, та відсутність чіткого словникового значення слова (с. 77).

Лексика веньяню містить багато слів та виразів, що не використовуються в сучасній розмовній мові, але ці слова та вирази є обов’язковими складовими складних юридичних текстів та й загалом у сфері офіційно-ділового стилю. Деякі з цих слів є архаїзмами, а інші – літературними чи книжними виразами. Водночас, лексика веньяню вплинула на формування словникового складу сучасної китайської мови, і багато слів були успадковані від класичної літературної мови, часто елементи веньяню використовують для створення оголошень, вивісок тощо. Наприклад: 非工免进 (fēi gōng miǎn jìn) – вхід для службових осіб, 勿许此行 (wù xǔ cǐ xíng) – прохід заборонено. Китайський дослідник Ван Сіцзі (2012) зазначає, що до лексико-граматичних особливостей веньяню слід віднести китайські ідіоми –

чен'юї (成语 (chéngyǔ)), політичні лозунги, які утворюються подібно до чен'юї, та сталі вирази, які містять елементи веньяню (наприклад: 据我所知 (jù wǒ suǒ zhī) – наскільки мені відомо; 总而言之 (zǒng'ér yánzhī) – в загальному; 此言是也 (cǐ yán shì yě) – це дійсно так) (с. 87).

Багатозначність китайських ієрогліфів була однією з ключових лексичних особливостей веньяню, яка істотно впливала на сприйняття та розуміння текстів. Жак Герне (1996) зазначає, що китайські ієрогліфи, на відміну від фонетичних письмових систем, первинно позначали цілі поняття, а не окремі звуки, це призводило до того, що один ієрогліф міг мати декілька значень, які розвивалися паралельно в мові (с. 244-245). Ієрогліфи могли мати декілька взаємопов'язаних значень в межах одного семантичного поля (наприклад: 道 (dào) – шлях, принцип, вчення). Також траплялися випадки, коли ієрогліф набував зовсім різних, не пов'язаних значень (наприклад: 行 (xíng) – йти, вчинок, судно). В. Маєр (2001) зазначає, що конкретне значення ієрогліфа в тексті веньяню часто визначалося лише контекстом, а не граматичними показниками, читачі мусили робити висновки про значення на основі загального сенсу речення чи абзацу (с. 103). Б. А. Елман (2000) вказує, що багатозначність ієрогліфів у мові веньянь ускладнювала тлумачення текстів, створюючи можливість неоднозначної інтерпретації. Читачі, не ознайомлені з класичною китайською мовою, часто мали труднощі з адекватним перекладом значення ієрогліфів.

Веньянь – це класична письмова мова, яка практично не використовується для усного спілкування, за винятком окремих сталих виразів чи вигуків, які стилістично забарвлюють повсякденну розмовну мову. Д. О. Карпека (2023) зазначає, що вести повноцінний діалог, комунікувати на мові веньянь в усній формі, особливо беручи до уваги велику кількість омонімів і, як наслідок, нечіткість сприйняття на слух, практично неможливо (с. 29).

1.2. Особливості використання елементів веньяню в сучасній китайській мові

Веньянь як класична літературна форма китайської мови домінувала в китайській писемності понад двох тисячоліть. Її вплив простежується у різних сферах китайської писемної культури.

Жак Гернет (1996) у своїй праці “Історія китайської цивілізації” зазначає, що перші згадки про використання веньяню в китайській писемності датуються ще періодом династії Хань (206 р. до н.е. – 220 р. до н.е.). У той час веньянь застосовувався переважно в офіційних імператорських указах, дипломатичних листах та історичних хроніках. Ця письмова форма вирізнялася чіткою структурою, використанням ідеограм та архаїчної лексики, що надавало текстам урочистого і витонченого характеру (с. 246-247).

Дослідники Дж. Кінг Фербенк та М. Голдман (2006) вказують що, з розвитком конфуціанської традиції та становленням державної адміністрації, веньянь став домінуючим стилем у сферах державного управління, освіти та літератури. Зокрема, у період династій Сун та Мін веньянь використовувався для складання державних іспитів, що були ключовим шляхом до чиновницької кар’єри. Це сприяло поширенню та становленню норм веньяню в академічному середовищі (с. 311-312).

Водночас, народна мова поступово відокремлювалася від офіційного літературного стилю. Це викликало появу альтернативної письмової форми – байхуа (白话 báihuà), що відображала живу мову простих людей. Проте аж до початку ХХ століття веньянь залишався домінуючим у сферах освіти, літератури та державного управління. Лише в ході масштабних соціальних та культурних перетворень, що супроводжували становлення Китайської Народної Республіки у 1949 р. веньянь поступово втратив своє привілейоване становище. Натомість було запроваджено використання байхуа – розмовної форми китайської мови – в офіційних документах, освіті та засобах масової інформації. Це стало важливим кроком на шляху демократизації китайської писемної культури.

Розглянемо основні сфери застосування класичної китайської писемності – веньяню:

1) Література та мистецтво. Альберт Дьєн (2019) вказує, що веньянь був основною мовою для написання класичної китайської літератури, включаючи поезію, прозу, історичні твори та філософські трактати. Багато видатних китайських письменників, поетів та вчених використовували веньяню для створення своїх робіт. Це включає таких відомих авторів, як Ду Фу, Лі Бо, Тао Юаньмін, Оуян Сю, Су Ши. Класичні китайські поетичні твори, написані веньянем, славляться своєю витонченістю, метафоричністю та алюзивністю (с. 137). Вони зосереджуються на передачі емоцій, філософських ідей та естетичних принципів. Прозаїчні твори веньяню, такі як історичні хроніки, біографії та есе, вирізнялися витонченим стилем та ретельним добром слів для точного вираження думок та передачі інформації. Важливим аспектом китайської культури, що пов'язана з веньянем, є каліграфія. Видатні каліграфи, такі як Ван Січжі та Оуян Сюнь, розробили різноманітні стилі письма, що є невід'ємною частиною китайської художньої традиції.

2) Освіта та академічна сфера. Веньянь був основною мовою викладання та наукових досліджень у традиційних китайських академіях та університетах. Китайський дослідник Чжан Цзянь (2018) зазначає, що вивчення веньяню було важливою частиною класичної системи освіти в Китаї, оскільки це дозволяло студентам отримувати доступ до багатой культурної спадщини Китаю. Протягом століть найпрестижніші навчальні заклади в Китаї: 翰林院 (Hàn lín yuàn) – Академія Ханлінь, 京師大學 (Jīng shī dà xué) – Імператорський Пекінський університет, викладали класичні китайські тексти, написані веньянем. Складні іспити на державну службу, відомі як “імператорські іспити”, вимагали від кандидатів демонстрацію глибоких знань веньяню та майстерність у його використанні, тому, це було ключовим критерієм для зайняття високих урядових посад (с. 58-62). Видатні вчені та філософи, такі як Чжу Сі, Вань Янмін та Лі Гунлін використовували веньянь для написання своїх ключових праць з конфуціанства, даосизму та буддизму. Ці класичні тексти, написані веньянем, були основою для навчальних програм у традиційних академіях та слугували джерелом натхнення для інтелектуальних дискусій серед вчених.

3) Урядова та адміністративна сфера. Жак Гернет (1996) зазначає, що веньянь використовувався як офіційна мова в імператорських палацах, урядових установах та дипломатичних документах протягом тривалого часу. Багато важливих законів, указів та офіційних записів у Китаї були складені веньянем. Це включало кодекси законів, такі як 唐律疏议 ((Táng lǜ shū yì) – коментар до законів династії Тан) та 大明律 ((Dà míng lǜ) – кодекс законів великої династії Мін), які регулювали різні аспекти адміністративної та державної діяльності. Веньянь використовувався для написання листів, трактатів та інших міжнародних документів Китайської імперії. Знання веньяню було необхідним для чиновників, які працювали в імператорській адміністративній системі. Складання та розуміння документів, написаних класичною китайською мовою, було ключовою навичкою для державних службовців (с. 301-305).

4) Релігія та філософія. Хунюань Дун (2014) зазначає, що багато класичних китайських релігійних та філософських текстів, таких як конфуціанські, даоські та буддистські канони, були написані веньянем (с. 156). Конфуціанські класичні твори, включаючи “Чотири книги” (Да сюе, Чжун юн, Лунь юй, Мен-цзи) та “П’ять канонів” (І цзін, Шу цзін, Ши цзін, Лі цзі, Чунь цю), були написані веньянем і складала основу конфуціанської освіти та практики. Даоські тексти, такі як “Дао де цзін” Лао-цзи та праці Чжуан-цзи, були написані у витонченому стилі веньяню, передаючи глибокі філософські ідеї даосизму. Буддистські сутри та трактати, які були перекладені на класичну китайську мову, стали доступними для широкого коли вчених та філософів у Китаї. Веньянь був засобом передачі і збереження цих філософських та духовних традицій протягом століть, забезпечуючи їхню безперервність та вплив на китайську культуру.

Китайці приділяють дуже важливу роль веньяню як частині своєї культурної спадщини та історії, хоча він вже давно не використовується як розмовна мова. Знання класичної літературної мови веньянь досі високо цінується в Китаї. Сучасні письменники та поети інколи вдаються до свідомого змішування веньяню та розмовної китайської мови у своїх творах, експериментуючи з поєднанням традиції

та сучасності. Наприклад, Юй Хуа (余华) – відомий письменник, роман якого “Брати” (“兄弟”) містить вкраплення елементів веньяню, що надає тексту більшій виразності та культурного значення; Ван Аньї (王安忆) – китайська письменниця, що використовує класичну китайську мову в деяких своїх творах, наприклад у романі “Пекінські історії кохання” (“北京爱情故事”); Ян Лянь (杨炼) – поет, який у своїх віршах часто звертається до традицій веньяню, надаючи текстам глибокого культурного підґрунтя.

Збереження та вивчення веньяню є важливим аспектом підтримки національної ідентичності та спадщини в сучасному китайському суспільстві.

1.3. Роль веньяню в офіційно-діловому стилі сучасної китайської мови

Веньянь, або класична письмова китайська мова, традиційно вважалася елітарним та престижним стилем, який використовувався в офіційних, літературних та наукових колах Китаю. Хоча в другій половині ХХ століття веньянь поступово витіснявся з більшості сфер вжитку сучасною розмовною мовою (байхуа), він зберіг своє особливе місце в офіційно-діловому стилі.

Застосування веньяню в офіційно-діловому спілкуванні в сучасній китайській мові має низку важливих особливостей, які відрізняють його від інших стилів мовлення. Особливо в офіційних та наукових текстах, можна помітити вплив лексики, синтаксису та стилістики веньяню. Наприклад, певні класичні ідіоми, фрази та граматичні конструкції продовжують використовуватися в офіційно-діловому стилі. Розглянемо детальніше особливості вживання веньяню:

1) Лексика та фразеологія. Використання класичних літературних слів та виразів, характерних для традиційного письмового стилю, таких як 于((yú) – для, і)、以((yǐ) – щоб, за допомогою...), 乃((nǎi) – саме і є, тільки в цьому випадку)、宜((yí) – слід, повинно)、鉴于((jiànyú) – беручи до уваги), тощо. Такі слова та вирази надають тексту офіційності та формальності. Для веньяню характерне вживання застарілих чи малопоширених слів, що додають тексту елегантності та

урочистості, та уникнення розмовної та жаргонної лексики, надання переваги нейтральним та офіційним словам. Сучасний китайський дослідник Чжан Сянцюнь (2018) зазначає, що це відповідає принципам стилістики, де офіційно-діловий стиль відрізняється формальністю та відсутністю експресивності (с. 56).

2) Синтаксис. Використання складних та розгорнутих речень з багатьма підрядними конструкціями характерно для веньяню і сприяє логічності та інформативності тексту. Використання пасивного стану та безособових конструкцій підкреслює об'єктивність та безособовість тексту та надає тексту офіційності. Сучасний лінгвіст Чжан Юйцзюнь (2019) зазначає, що в офіційно-ділових текстах надається перевага класичним моделям побудови речень, таким як 主谓((zhǔ wèi) – суб'єктно-присудкова структура речення)、并列 ((bìngliè) – однорідні конструкції)、复句 ((fùjù) – складне речення). Застосування саме цих синтаксичних структур, на відміну від більш простих моделей розмовної мови, підкреслює офіційність, логічність і традиційність викладу, характерні для веньяню в діловому контексті (с. 67-68).

3) Стилїстика. Урочистий, офіційний та формальний характер викладу є ключовою рисою офіційно-ділового стилю. Відсутність емоційно забарвленої лексики, метафор та інших стилїстичних засобів забезпечує об'єктивність та неупередженість викладу текстової інформації. Акцент на точності, лаконічності та логічності викладу є важливими рисами для офіційно-ділового стилю, де чїткість і структурованість мають першочергове значення.

4) Функції. Застосування веньяню у офіційних документах, ділових листах, урядових постановах, дипломатичних текстах, тощо, є типовими для класичної письмової мови. Характерною рисою для таких жанрів є надання тексту авторитетності, престижності та офіційності за допомогою використання елементів веньянь. Підкреслення важливості, серйозності та офіційності є основною метою застосування веньяню в таких текстах. Розглянемо детальніше функційні особливості веньянізмів у розділі 2.

Висновки до Розділу 1

Веньянь, або класична китайська літературна мова, визначала розвиток китайської культури протягом більш ніж двох тисячоліть з періоду Західної Чжоу до XX століття. Становлення веньяню пов'язане з еволюцією китайських ієрогліфів від простих піктограм до складних знаків із множинними значеннями.

Грамматика веньяню суттєво відрізняється від сучасної китайської мови – специфічний порядок слів, фіксовані конструкції, використання службових часток, складний синтаксис, відсутність чітких граматичних маркерів. Ці особливості значно ускладнювали сприйняття та розуміння текстів, водночас, надаючи їм урочистості та витонченості.

Лексичний фонд веньяню також має свої унікальні риси. Він містить багато архаїчних літературних слів та книжних виразів, які не використовуються в розмовній мові. Крім того, для веньяню характерна багатозначність ієрогліфів, що призводило до багатозначності ієрогліфів.

Основними функційними особливостями веньяню є використання письмової мови у офіційних документах, що надає текстам авторитетності, престижності та офіційності. Таким чином, ключовою функцією веньяню є надання офіційного, престижного та авторитетного забарвлення текстам, що стосуються важливих державних, адміністративних чи дипломатичних питань.

Упродовж століть веньянь був домінуючою письмовою формою для створення класичної літератури, наукових трактатів, ділових документів. Він панував у сферах освіти, управління, релігії та філософії. Попри поступове витіснення розмовною мовою байхуа, веньянь зберігає роль в офіційно-діловому стилі. Застосування елементів веньяню надає текстам авторитетності та престижу. Вивчення веньяню залишається важливим для підтримки культурної спадщини. Письменники експериментують, поєднуючи веньянь і путунхуа для синтезу традиції та модерну.

Отже, веньянь був визначальним для формування китайської писемності, літератури, філософії. Він відіграє ключову роль у збереженні мовної та культурної самобутності Китаю в сучасності.

РОЗДІЛ 2

ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕНЬЯНІЗМІВ У ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТАХ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ)

2.1. Функційні особливості веньянїзмів

Загальна декларація прав людини, прийнята Організацією Об'єднаних Націй у 1948 році, є одним з найважливішим міжнародних документів, що закріплює фундаментальні права та свободи людини. Однак, цей документ досі не є офіційно затвердженим в Китаї, уряд посилається на власну Конституцію та національні закони щодо прав людини, але китайці прагнуть більшого захисту своїх прав, включаючи ідеї, викладені у Загальній декларації прав людини. За даними офіційного сайту ООН, офіційний переклад на китайську мову був здійснений спеціальною групою перекладачів, сформованою Комісією ООН з прав людини, до складу групи входили кілька китайських експертів з мови та культури. Переклад було завершено в 1949 році і опубліковано китайською мовою в офіційних документах ООН. Дослідники Кьонхі Квон та А. Джордж (2009) зазначають, що при перекладі на китайську мову було застосовано стиль веньянь – класичної літературної форми китайської мови. Використання елементів веньянь було важливим для адекватної передачі глибокого сенсу та культурного контексту Декларації (с. 127).

Функціонування елементів веньяню в Декларації спрямоване на надання тексту більшої офіційності та значимості. Розглянемо детальніше особливості функціонування деяких елементів веньяню.

Дослідимо функційні особливості таких елементів веньяню, як 鉴于 (jiànyú) 、 于...之下 (yú...zhī xià) 、 乃 (nǎi) 、 其 (qí) 、 以 (yǐ) 、 如此(rúcǐ) 不得剥夺 (bùdé bōduó) 、 某 (mǒu).

Розглянемо речення у преамбулі, де використовується веньянізм 鉴于 ((jiànyú): 鉴于对人类家庭所有成员的固有尊严及其平等的和不移的权利的承认... ((jiànyú duì rénlèi jiāting suǒyǒu chéngyuán de gùyǒu zūnyán jí qí píngděng de hé bù yí de quánlì de chéngrèn...)) – Беручи до уваги, що визнання невід’ємної гідності та рівних і непорушних прав усіх членів людської сім’ї...). В даному уривку, 鉴于 ((jiànyú) – беручи до уваги) виступає в ролі обставини, яка вказує на підставу або міркування, на основі яких відбувається визнання невід’ємної гідності та рівних прав усіх членів людської сім’ї. 鉴于 (jiànyú) виконує функцію обставини, яка вводить аргументи, обґрунтування або контекст перед висловлюванням думки, рішення або висновку, тобто встановлює основу або передумову для подальших тверджень. Це допомагає створити зв’язок між попереднім контекстом і подальшим висловлюванням, а також підкреслити важливість або обґрунтованість наступного твердження. Використання 鉴于 (jiànyú) підкреслює, що наступне твердження випливає з певного базового положення, яке сприймається як аксіома. У юридичних, політичних та інших офіційних текстах 鉴于 (jiànyú) часто вживається для встановлення логічного зв’язку між преамбулою та основним змістом документа.

Стаття 2 містить уривок, де вживається конструкція з веньяню 于...之下 (yú...zhī xià): ...无论该领土是独立领土、托管领土、非自治领土或者处于其他任何主权受限制的情况之下。((wúlùn gāi lǐngtǔ shì dúlì lǐngtǔ, tuōguǎn lǐngtǔ, fēi zìzhì lǐngtǔ huòzhě chǔyú qítā rènhé zhǔquán shòu xiànzhì de qíngkuàng zhī xià.) – ... незалежно від того, чи є ця територія незалежною, підопічною, не самоврядною чи перебуває в будь-якому іншому стані обмеженого суверенітету.). У даному реченні, конструкція 于...之下 (yú...zhī xià) виступає як складна обставина, яка вказує на стан або умови, в яких перебуває територія, а саме що територія може знаходитися в ситуації обмеження його суверенітету. Конструкція 于...之下 (yú...zhī xià) виконує функції: узагальнення, об’єднуючи різноманітні статуси територій в єдину категорію, незважаючи на їхні відмінності; локативного модифікатора, вказуючи,

що незалежно від статусу території, вона перебуває під певними обмеженнями суверенітету; додання реченню більшої точності та конкретності.

Китайський дослідник Лю Юехуа (1983) зазначає, що конструкція 于...之下 (yú...zhī xià) виконує функцію локативного модифікатора, вказуючи на простір, в межах якого відбувається описана ситуація; служить для побудови складнопідрядних речень з підрядним умовним або обставинним значенням, що встановлює чіткі межі застосування головного висловлювання використовується для вказівки на обставини, умови або ситуації, в яких відбувається дія або стан, тобто служить для логічного обмеження висловлювання певними рамками (с. 24-28)

Веньянізм 乃 (nǎi) ми можемо помітити у преамбулі, а саме в уривку: 鉴于对人类家庭所有成员的固有尊严及其平等的和不移的权利的承认, 乃是世界自由、正义与和平的基础,... ((Jiànyú duì rénlèi jiā tíng suǒ yǒu chéngyuán de gùyǒu zūnyán jí qí píngděng de hé bù yí de quánlì de chéngrèn, nǎi shì shìjiè zìyóu, zhèngyì yǔ hépíng de jīchǔ,...) – Беручи до уваги, що визнання невід’ємної гідності та рівних і непорушних прав усіх членів людської сім’ї, є саме основою для свободи, справедливості та миру у світі,...). В даному уривку 乃 (nǎi) поєднується з дієсловом 是 (shì), що виступає як складений присудок та має переклад : “а саме є”. В наведеному реченні 乃 (nǎi) виконує причинно-наслідкову функцію (тобто, вказує на те, що визнання гідності та прав людей є причиною, а свобода, справедливість та мир є наслідком) та підсилювальну функцію (тобто, підкреслює та наголошує, що визнання прав людей є фундаментальною основою зазначених соціальних ідеалів). Таким чином, у цьому реченні 乃 (nǎi) виконує роль як сполучника, що позначає причинно-наслідковий зв’язок, так і роль підсилювальної частки, яка акцентує важливість визнання прав людини, а поєднуючись з дієсловом 是 (shì), виконує роль складеного присудка.

Розглядаючи речення: 鉴于对人类家庭所有成员的固有尊严及其平等的和不移的权利的承认, 乃是世界自由、正义与和平的基础,... ((Jiànyú duì rénlèi jiā tíng suǒ yǒu chéngyuán de gùyǒu zūnyán jí qí píngděng de hé bù yí de quánlì de chéngrèn, nǎi

shì shìjiè zìyóu, zhèngyì yǔ hépíng de jīchǔ,...) – Беручи до уваги, що визнання невід’ємної гідності та рівних і непорушних прав усіх членів людської сім’ї, є саме основою для свободи, справедливості та миру у світі,...), можна помітити ще один елемент веньяню: 其 (qí). Це вказівний займенник, що має значення “їхній”, “його”, “її”, “той”. У даному реченні виступає, як вказівний займенник, що відоситься до 人类家庭所有成员 ((rénlèi jiāting suǒyǒu chéngyuán) – усіх членів людської родини), таким чином підкреслюючи, що мова йде про рівні та непорушні права саме цих членів сім’ї. 其 (qí) також виконує роль присвійного показника, пов’язуючи 平等的和不移的权利 ((píngděng de hé bù yí de quánlì) – рівні та непорушні права) з 人类家庭所有成员 ((rénlèi jiāting suǒyǒu chéngyuán) – усіх членів людської родини), підкреслюючи, що ці права належать саме їм. Вживання 其 (qí) допомагає зв’язати дві частини речення, та замінити складний іменник, що сприяє цілісності та логічній структурі речення.

以 (yǐ) є давньокитайським службовим словом, що виконує кілька граматичних функцій, не характерних для сучасної китайської мови. В реченні може виступати в ролі прийменника, вказуючи на інструмент, засіб, спосіб, тощо; сполучника вводячи пояснення, причину, мету, тощо; частки, підсилюючи або уточнюючи значення речення.

У статті 10 人人完全平等地有权由一个独立而无偏倚的法庭进行公正的和公开的审讯,以确定他的权利和义务并判定对他提出的任何刑事指控((rén rén wánquán píngděng dì yǒu quán yǒu yīgè dúlì ér wú piānyǐ de fǎtíng jìnxíng gōngzhèng de hé gōngkāi de shěnxùn, yǐ quèdìng tā de quánlì hé yìwù bìng pàndìng duì tā tíchū de rènhe xíngshì zhǐkòng) – кожен має право на справедливий і відкритий судовий розгляд незалежним і безстороннім судом, для визначення його прав та обов’язків, а також для винесення вироку щодо будь-яких висунутих проти нього кримінальних звинувачень) 以 (yǐ) виконує роль прийменника, вказуючи мету чи призначення, і перекладається як “для” або “з метою”. Він пов’язує дієслово 确定 ((quèdìng) – визначати) з іменниками 权利和义务((quánlì hé yìwù) – права та обов’язки) та 任何

刑事指控 ((rènhé xíngshì zhǐkòng) – будь-які кримінальні звинувачення). Таким чином, 以 (yǐ) встановлює синтаксичний зв'язок між дієсловом та іменниками, формуючи цілісну підрядну конструкцію. 以 (yǐ) відіграє важливу роль у структурній організації всього речення, тобто “скріплює” перші дві частини речення, забезпечуючи цілісність і зв'язність висловлювання. Також у реченні відіграє дискурсивну функцію, підкреслюючи логічну послідовність і смислову завершеність речення, та надає висловлюванню ознак чіткості, зв'язності та риторичної виразності.

Веньянізм 如此 (rúci) є службовим словом, що виявляє багатоаспектну функціональність у мовленні. 如此(rúci) може виступати як обставина способу дії, модифікуючи дієслівну фразу; може використовуватися як вставне слово для логічного зв'язку між реченнями; може виконувати функцію сполучника, поєднуючи частини складного речення. Люй Шусян (1999) зазначає, що 如此(rúci) може виконувати функцію логічного сполучника, встановлюючи причинно-наслідковий зв'язок між частинами речення, та може вживатися як вставне слово, виконуючи роль структурного елемента, що організовує та упорядковує висловлювання, що надає тексту більшої логічності та чіткості (с. 476-478).

Розглянемо функціональні особливості 如此(rúci) у реченні з статті 16: 人人都有受教育的权利,教育应当免费,至少在初级和基本阶段应如此 ((rén rén dōu yǒu shòu jiàoyù de quánlì, jiàoyù yīngdāng miǎnfèi, zhìshǎo zài chūjí hé jīběn jiēduàn yīng rúci) – кожен має право на освіту, освіта має бути безкоштовною, у всякому випадку на початковому та базовому рівнях). У цьому реченні 如此(rúci) означає “таким чином” і використовується для підсумування та підкреслення попереднього висловлювання про те, що “освіта має бути безкоштовною, у всякому випадку на початковому та базовому рівнях”. У цьому реченні 如此(rúci) виконує функцію обставини, та вказує на те, як саме ця ситуація повинна бути реалізована.

Розглянемо вираз притаманний мові веньянь, такий як 不得剥夺 (bùdé bōduó).

Згідно зі Великим словником китайської мови («汉语大词典»), вираз 不得剥夺 (bùdé bōduó) є веньянізмом, 不得 (bùdé) є типовим модальним дієсловом, широко вживаним у мові веньянь, та виражає заборону, неможливість, непрямий наказ, 剥夺 (bōduó) є дієсловом та також присутнє в класичній китайській літературі, зокрема в філософських та юридичних трактатах, та має значення “позбавляти”, “відбирати”, “відчужувати”. Разом ці два слова формують вираз, який можна перекласти як не можна позбавити або не дозволяється відбирати. Така конструкція з модальним дієсловом заборони та дієсловом зі значенням позбавляти є характерною для веньяню та використовується у Загальній декларації прав людини, а саме у статті 15.

Розглянемо детальніше функціональні особливості 不得剥夺 (bùdé bōduó) у статті 15: 任何人的国籍不得任意剥夺,亦不得否认其改变国籍的权利 ((rènhé rén de guójí bùdé rènyì bōduó, yì bùdé fǒurèn qí gǎibiàn guójí de quánlì) – ніхто не може бути свавільно позбавлений громадянства, нікому не може бути відмовлено у праві змінити своє громадянство). У даному реченні вираз 不得剥夺 (bùdé bōduó) виконує функцію головного присудка у реченні, формулюючи основну заборону в реченні, тобто визначає, що відібрання громадянства є категоричною забороненою дією. Формулювання 不得剥夺 (bùdé bōduó) реалізує прагматичну мету – заборонити будь-які спроби позбавлення громадянства, тобто спонукає адресата до певної дії. Конструкція 不得(bùdé) + дієслово, є типовою для веньяню, де 不得(bùdé) виступає модальним дієсловом, що виражає заборону, неможливість. Вона надає твердженню про неможливість відібрання громадянства модальне забарвлення абсолютної неприпустимості такої дії. Таким чином, елемент веньяню 不得剥夺 (bùdé bōduó) у цьому реченні поєднує в собі формальні та змістовні характеристики давньокитайської літературної традиції, збагачуючи текст урочистістю та філософською значущістю.

У класичній літературній мові веньянь 某 (mǒu) часто використовувалося як неозначений займенник, аналогічний до “якийсь”, “деякий”, “певний”. Вживання 某 (mǒu) зазвичай відбувалося у поєднанні з іменниками чи іншими займенниками,

формуючи стійкі конструкції, які відповідали типовим граматичним моделям веньяню.

У реченні зі статті 20: 任何人不得迫使隶属于某一团体 ((rèn hé rén bù dé pòshǐ lìshǔ yú mǒu yī tuántǐ) – ніхто не може примушувати когось приєднуватися до якоїсь спільноти), 某 (mǒu) поєднується з іменником 一团体 (yī tuántǐ), що перекладається як “якась спільнота”, та надає невизначеного значення даному іменнику, це дозволяє уникнути конкретизації та узагальнити твердження.

2.2. Семантичні особливості веньянізмів

Дослідимо семантичні особливості таких елементів веньяню, як 鉴于 (jiànyú)、于...之下 (yú...zhī xià)、乃 (nǎi)、其 (qí)、以 (yǐ)、如此(rúcǐ) 不得剥夺 (bù dé bōduó)、某 (mǒu).

Розглянемо семантичні особливості елемента веньяню 鉴于 (jiànyú). 鉴于 (jiànyú) перекладається як “беручи до уваги”, “враховуючи”, “на підставі”, тобто воно вказує на ті аспекти чи міркування, які є основою для наступного твердження. Окрім вказаних значень, 鉴于 (jiànyú) також може нести сенс “оскільки”, “тому що”, підкреслюючи причинно-наслідковий зв'язок. В офіційних документах 鉴于 (jiànyú) часто використовується для встановлення концептуальної основи для ідеологічного підґрунтя.

У поданому реченні (підрозділ 2.1.) 鉴于 (jiànyú) встановлює логічний причинно-наслідковий зв'язок між визнанням фундаментальних прав людини та наступними твердженнями, воно показує, що все, що йде за ним, є результатом або впливає з визнання цих базових прав. Семантично 鉴于 (jiànyú) виражає причину або основу для чогось. У цьому контексті, воно встановлює, що визнання невід'ємної гідності та рівних прав усіх членів людської сім'ї є підставою, основою, для свободи, справедливості та миру у світі. Семантична роль 鉴于 (jiànyú) може бути досить багатогранною, виражаючи не лише логічний причинно-наслідковий

зв'язок, а й підставу, мотив, умову чи загальну орієнтацію, на яких ґрунтується визнання невід'ємної гідності та рівних прав усіх членів людської сім'ї. Саме контекст визначає, який конкретний відтінок значення використовується.

Як ми вже зазначали у підрозділі 2.1., у статті 2 вживається веньянізована конструкція 于...之下 (yú...zhī xià). Ця конструкція вказує на стан, умови або обставини, в яких перебуває або знаходиться щось, передає значення підлеглості чи залежності. Ян Шуда (1955) у своїй фундаментальній праці “Грамматика китайської мови” зазначає, що конструкція 于...之下 (yú...zhī xià) бере свої корені в класичній китайській мові, де вона використовувалася для вираження ієрархічних відносин. Основне значення – вираження відносин підлеглості, залежності, керування. Також може визначати просторові, часові та інші відношення. Ян Шуда зазначає, що 于...之下 (yú...zhī xià) має більш формальний, книжковий характер порівняно з іншими конструкціями (с. 214-217).

У статті 2, переклад 于...之下 (yú...zhī xià) може передаватися словами: “під...”, “у стані...”, “за умов...”. Дана конструкція має такі семантичні особливості в статті 2: вираження узагальнення чи умовності (тобто, конструкція застосовується для охоплення всіх можливих варіантів статусу території – незалежна, підопічна, не самоврядна, тощо); вираження нейтральності, неупередженості (тобто, конструкція підкреслює, що ставлення та оцінка має бути однаковою, нейтральною щодо будь-яких відмінностей у статусі територій); вираження значення всеохопності, повноти охоплення усіх можливих варіантів статусу території; надання висловлюванню відтінку нейтральності та неупередженості (тобто, незалежно від відмінностей у статусі, всі територіальні одиниці мають розглядатися однаково).

Розглянемо семантичні особливості частки 乃 (nǎi). Ієрогліф 乃 (nǎi) має значення “є”, “являтися”, “становити”, тобто є веньянізованим еквівалентом сучасного ієрогліфа 是 (shì). 乃 (nǎi) має більш книжний, формальний відтінок, та здебільшого зустрічається в класичних текстах, написаних мовою веньянь. Вживання 乃 (nǎi) надає тексту або висловлюванню урочистого, піднесеного характеру.

У реченні 鉴于对人类家庭所有成员的固有尊严及其平等的和不移的权利的承认,乃是世界自由、正义与和平的基础,... ((Jiànyú duì rénlèi jiāting suǒyǒu chéngyuán de gùyǒu zūnyán jí qí píngděng de hé bù yí de quánlì de chéngrèn, nǎi shì shìjiè zìyóu, zhèngyì yǐ hépíng de jīchǔ,...) – Беручи до уваги, що визнання невід’ємної гідності та рівних і непорушних прав усіх членів людської сім’ї, є саме основою для свободи, справедливості та миру у світі,...), 乃 (nǎi) відображає логічний зв’язок , який показує, що визнання прав людини є необхідною умовою, підставою для досягнення свободи, справедливості і миру у світі; надає висловлюванню модального відтінку, тобто підсилює модальний компонент необхідності та обов’язковості; фокусує увагу та підкреслює, що саме визнання прав людини є основою для вказаних соціальних ідеалів. Отже, в цьому реченні 乃 (nǎi) має декілька семантичних відтінків: логічного наслідку, модальної необхідності та акцентування важливості визнання прав людини як основи для свободи, справедливості та миру у світі.

Розглянемо семантичні особливості використання елементу 其 (qí) у реченні наведеному в підрозділі 2.1. Використання 其 (qí) надає реченню більш формального, урочистого звучання, що відповідає контексту документу, де воно зустрічається, та сприяє цілісності та логічній структурі речення, поєднуючи два його компоненти, тобто забезпечує смислову завершеність та смислову єдність висловлювання. Замість 其 (qí) можна було б використати більш розмовне 他们的 ((tāmen de) – їхні), однак це знизило б офіційність та серйозність формулювання. У реченні 其 (qí) виступає як семантичний підсилювач, який емоційно наголошує на важливості визнання та дотримання прав людини.

У своїх роботах Ван Лі (1984) зазначає, що 以 (yǐ) могло виступати як модальна частка, підсилюючи дію, яку мовець виконує за допомогою самого висловлювання (с. 176). На відмінну від 以及 (yǐjí), який є сучасним сполучником, 以 (yǐ) має більш архаїчне походження і характерний саме для класичного літературного стилю китайської мови.

В наведеному реченні (підрозділ 2.1.) 以 (уї) підкреслює, що судовий процес є засобом для досягнення справедливості та встановлення істини, тобто надає реченню відтінок цілеспрямованості, вказуючи на кінцевий результат, заради якого здійснюється судовий розгляд. 以 (уї) надає реченню більш офіційного, юридичного стилю, що є характерним для законодавчої та нормативної лексики та робить речення більш риторично виразним, підсилюючи його емоційно-сміслову навантаження.

如此 (rúcǐ) є давнім китайським службовим словом, яке вперше з'явилося у творах давньокитайських мислителів, таких як Конфуцій та Мен-цзи, для вираження значень “таким чином”, “отже”, “так само”. Дослідник Люй Шусян (1999) виділяє кілька основних семантичних функцій 如此(rúcǐ) в китайській мові: узагальнення та підсумок попереднього контексту (тобто, 如此(rúcǐ) дає змогу узагальнити та підкреслити ключову ідею, висловлену раніше в реченні) демонстрація логічного зв'язку та наслідку (тобто, 如此(rúcǐ) може вказати на логічний зв'язок та причинно-наслідковий зв'язок між частинами речення) підтвердження та акцентування (тобто, 如此(rúcǐ) може використовуватися для підкреслення та виділення певного твердження чи оцінки) (с. 476-479).

У реченні 人人都有受教育的权利,教育应当免费,至少在初级和基本阶段应如此 ((rén rén dōu yǒu shòu jiàoyù de quánlì, jiàoyù yīngdāng miǎnfèi, zhìshǎo zài chūjí hé jīběn jiēduàn yīng rúcǐ) – кожен має право на освіту, освіта має бути безкоштовною, у всякому випадку на початковому та базовому рівнях), 如此(rúcǐ) виражає значення таким чином, вказуючи на спосіб, у який має бути реалізована безкоштовна освіта, тобто на початковому та базовому рівнях. На семантичному рівні 如此(rúcǐ) підсумовує та узагальнює попереднє твердження про необхідність безкоштовної освіти, воно дозволяє підвести підсумок усього попереднього висловлювання. Семантика 如此(rúcǐ) в реченні також передає значення логічного наслідку з попередніх тверджень, тобто безкоштовна освіта на початковому та базовому рівнях є логічним наслідком права кожної людини на освіту.

Розглянемо семантичні особливості виразу 不得剥夺 (bùdé bōduó) на основі поданого речення (підрозділ 2.1.). 剥夺 (bōduó) означає повне, остаточне позбавлення певного права чи блага, це підкреслює, що право на громадянство розглядається як одне з основоположних, базових прав людини. Ієрогліф 剥 (bō) має значення знімати, відбирати, що надає 剥夺 (bōduó) відтінок позбавлення людини чогось життєво важливого для її існування. 剥夺 (bōduó) несе відтінок грубого, насильницького характеру позбавлення права, без можливості повернення втраченого. 不得 (bùdé) виражає заборону на здійснення певної дії, в даному випадку – позбавлення громадянства, та надає висловлюванню абсолютний, категоричний характер, перетворюючи його на вимогу, яку держава зобов'язана виконувати. Використання 不得剥夺 (bùdé bōduó) формулює категоричну, безумовну заборону на будь-які зазіхання з боку держави на право людини на громадянство, яке визнається одним з базових, невід'ємних прав особистості.

Ієрогліф 某 (mǒu) як неозначений займенник є характерним для лексики веньяню, на відміну від сучасної розмовної китайської мови. Використання 某 (mǒu) надавало тексту певного ступеня невизначеності, абстрактності, характерної для веньяню. В сучасній китайській мові 某 (mǒu) вживається, коли потрібно підкреслити універсальність, відсутність конкретної ідентифікації.

У реченні зі статті 20: 任何人不得迫使隶属于某一团体 ((rènhé rén bùdé pòshǐ lìshǔ yú mǒu yī tuántǐ) – ніхто не може примушувати когось приєднуватися до якоїсь спільноти), 某 (mǒu) використовується для позначення якоїсь, певної організації, без конкретизації. 某 (mǒu) дозволяє уникнути конкретної вказівки на певну групу чи спільноту, що робить заборону більш універсальною та всеохоплюючою. Також застосування 某 (mǒu) замість чіткого найменування дозволяє уникнути прямої відповідальності за заборону примусового приєднання до конкретної спільноти. Такий підхід зберігає гармонію у формулюванні, уникаючи прямих конфліктів з будь-якою конкретною спільнотою.

Висновки до Розділу 2

У перекладі Загальної декларації прав людини на китайську мову було використано елементи мови веньянь для надання тексту офіційного, урочистого характеру та передачі глибинного сенсу документа. Такі веньянізми як 鉴于 (jiànyú)、于...之下 (yú...zhī xià)、乃 (nǎi)、其 (qí)、以 (yǐ)、如此(rúcǐ) 不得剥夺 (bùdé bōduó)、某 (mǒu) використовувалися для виконання різноманітних функцій на логіко-смісловому, граматичному та стилістичному рівнях тексту, що забезпечувало лаконічність, чіткість висловлювань. На семантичному рівні вони передавали відтінки модальності, формальності, нейтральності, логічної завершеності речень, культурно-філософський підтекст Декларації.

Використання елементів веньяню у перекладі Декларації сприяло збереженню її культурно-філософської складової, полегшенню сприйняття та засвоєння тексту китайською аудиторією.

ВИСНОВКИ

Веньянь – це давня літературна форма китайської мови, що домінувала протягом більше двох тисячоліть. Вона характеризується складною граматичною системою, специфічним порядком слів, численними службовими частками та архаїчною лексикою. Ці особливості значно ускладнювали сприйняття текстів веньянем, проте надавали їм урочистості й витонченості.

Незважаючи на те, що веньянь уже не використовується як розмовна мова, вона продовжує відігравати важливу роль в офіційно-діловому стилі сучасної китайської мови. Запозичені з веньяню лексичні одиниці, синтаксичні конструкції та стилістичні засоби надають офіційним документам традиційності та авторитетності. Водночас елементи веньяню допомагають зберегти зв'язок із багатою культурною спадщиною Китаю.

Ми визначили, що у Загальній декларації прав людини використання веньянізмів покликане підкреслити урочистий характер документа та його філософське підґрунтя.

Після вивчення функціональних особливостей веньянізмів, ми встановили, що застосовані веньянізовані вирази, частки, граматичні конструкції, тощо виконують різноманітні функції: встановлюють логічні зв'язки, акцентують увагу на ключових твердженнях, надають тексту офіційності та традиційності. Вони додають тексту офіційності, підкреслюють важливість, відображають причинно-наслідкові зв'язки. Після проведення детального аналізу семантичних особливостей веньянізмів у тексті Декларації, ми прийшли до висновку, що елементи веньяню мають специфічні семантичні відтінки в тексті: логічного наслідку, модальної необхідності, підсумку, універсальності, заборони, формальності, тощо. Тим самим веньянізми сприяють адекватній передачі глибокого змісту та культурної значущості Декларації.

Загалом веньянь залишається невід'ємною складовою сучасної китайської мови та важливим елементом культурної самобутності Китаю. Збереження та

вивчення цієї давньої літературної традиції допомагає підтримувати національну ідентичність та духовний зв'язок з історичним корінням китайського народу.

论文摘要

在本课程论文中，我们研究了文言体在法律文本中的功能语义特征，以《世界人权宣言》为基础。文言文是一种主导了两千多年的古老汉语文体，具有复杂的语法体系、特殊的词序、大量虚词以及古语词汇。这些特点使文言文的阅读具有很大困难，但同时也赋予了它庄重典雅的风格。

尽管文言文已不再作为口语使用，但它在现代汉语的正式文体中仍扮演重要角色。源自文言文的词汇、语法结构和修辞手法赋予官方文件传统性和权威性，同时也有助于保持与中国丰富文化遗产的联系。

我们发现，在《世界人权宣言》中使用文言成分旨在强调这一文件的庄重性质及其哲学基础。

通过研究文言成分的功能特点，我们发现所使用的文言词语、虚词、语法结构等发挥着诸多作用：建立逻辑联系、突出重点论述、赋予文本正式和传统色彩。它们使文本更加正式、强调重要性、体现因果关系。在对文言成分的语义特征进行了细致分析后，我们得出结论，文言成分在宣言文本中蕴含着特殊的语义色彩：逻辑推论、应然情态、总结、普遍性、禁止、正式风格等。因此，文言成分有助于准确传达宣言深邃内涵及其文化意义。

总的来说，文言文仍是现代汉语不可或缺的组成部分，也是中国文化独特性的重要体现。保护和研究这一古老的文学传统，有助于维系国家认同感，保持与中华民族历史文化渊源的精神纽带。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Акбудақ К. Г., Вечоринська Т.В. (2021). Історія китайської мови. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філології. – Одеса: Видавничий дім “Гельветика” . – IV, 220 с. іл., табл.
- Валігура, О., & Костанда, І. (2020). Компаративний аналіз двох форм китайської літературної мови: веньянь і байхуа. *Studia Methodologica*, 50, 65–74.
- Карпека Д.О. (2023). Практичний курс китайської мови: підруч. для студ. вищ. навч. заклад. Вінниця: Нова Книга. 845 с.
- Мурашевич К. Г. (2013). Вступ до східної філології. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет". 159 с.
- Шевченко О. М. (2011). Основи ділової комунікації. Китайська мова (вищий рівень). Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 120 с.
- Bør Dahl, Vibeke, and Margaret B. Doleželová-Velingerová, editors. (1998). *The Chinese Novel at the Turn of the Century*. University of Toronto Press, 1998.
- Dien, A. E. (2019). *The Cambridge History of China* Edited by Albert E. Dien. Great Britain: The Cambridge History of China Edited. 404 p.
- Elman, Benjamin A. (2000). *A Cultural History of Civil Examinations in Late Imperial China*. University of California Press.
- Fairbank, John King, and Merle Goldman. (2006). *China: A New History*. 2nd enlarged ed. Belknap Press of Harvard University Press.
- Gernet, Jacques. (1996) ed. *A History of Chinese Civilization*. 2nd ed. Cambridge University Press.
- Hongyuan, D. (2014). *A History of the Chinese Language*. University of Hawai'i Press. 274 p.
- Lingling, Ni. (2022) *Beibehaltung und Entwicklung von Elementen der vormodernen. Georg-August-Universität Göttingen*.
- Kane, D. (2006). *The Chinese Language: Its History and Current Usage*. Tuttle Publishing; First Edition. 510 p

- Kyounghee Kwon, George A. (2009). Assessing Cultural Differences in Translations: A Semantic Network Analysis of the Universal Declaration of Human Rights. *Journal of International and Intercultural Communication* Vol. 2, No. 2, pp. 107-138.
- Li, C. N., & Thompson, S. A. (1989). *A Reference Grammar of Chinese*. University of California Press,
- Mair, Victor H. (2001). *The Columbia History of Chinese Literature*. Columbia University Press.
- Zhang, Jian. (2018). The Role of Classical Chinese in Traditional Chinese Culture. *Chinese Language and Discourse*, 9(1), 58-76.
- 王力. (1984). 王力文集。第一卷。中国语法理论 / 王力。— 山东：山东教育出. 543 页。
- 王希杰. (2012). 「汉语修辞学」/修订本,北京:商务印书馆. 页 267.
- 王, 冠. (2016). 中国文字史. 上海: 上海出版社.
- 张相群. (2018). 中国商务语言. 上海: 上海教育出版社.
- 张玉君. (2019). 正式商务语体语法特点 // 语言研究. 第 2 期, 第 67-81 页.
- 刘月华. (1983). "实用现代汉语语法". 北京: 北京大学出版社.
- 吕叔湘. (1999). 《现代汉语八百词》。北京:商务印书馆.
- 杨树达. (1955). 中国语法研究. 北京: 商务印书馆.

ДОДАТКИ

联合国: "The Universal Declaration of Human Rights in

Chinese": <https://www.un.org/zh/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

汉语大词典:

https://www.hanyucidian.org/?campaign=20980798683&keyword=%E6%B1%89%E8%AF%AD%E5%A4%A7%E8%AF%8D%E5%85%B8&gclid=CjwKCAjww_iwBhApEiwAuG6ccLtuDyYfD9dE4h-g9JOiImu7ZizsW6JYodt-3K0o9ch30ZJJWRvCrhoCzxwQAvD_BwE&device=m&gad_source=1